International Journal of Human Sciences
ISSN:1303-5134

Volume: 12 Issue: 1 Year: 2015

A solution proposal for the arising problems of the presentation of global public goods

Küresel kamusal malların sunum ve finansmanında ortaya çıkan sorunlara bir çözüm önerisi

Arkan Yusufoğlu[1]
Özay Özpençe[2]

Abstract

While the awareness of the phenomenon of global public goods are increasing with globalization, problems which need to be solved are emerging about their providing and financing. The examination area of the subject is deepening by defining a good as a global public good, classification, identification of their externalities and managing the resolution process. For this purpose, the global public goods have been examined as a priority in this study. The provision and the causes of emergence for such goods have been evaluated by in terms of the effectiveness of global organizations. The duties of governments, unions and organizations for financing and effective managing of global public goods have been tried to explain. Nowadays, creating international organization which are expert on classified global public goods is exemplified as the solution instead of the available organizations which are insufficient on producing solutions for emerging problems. The solution process would be accelerated with the creation of new and independent institutions which are supported by the legal infrastructure of the existing international organizations and governments.

Özet

Küreselleşme ile farkındalığı artan küresel kamusal mal olgusunun sunumunda ve finansmanında da çözülmesi gereken sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bir malın küresel kamusal mal olarak tanımlanabilmesi, sınıflandırılması, dışsallıklarının tespiti ve çözüm sürecinin yönetilmesi, konunun incelenme alanlarını arttırmakta ve derinleştirmektedir. Bu amaçla çalışmada, öncelikli olarak küresel kamusal mal kavramı incelenmiştir. Bu tür malların sunumu ve ortaya çıkış nedenleri, uluslararası kuruluşların etkinliği açısından değerlendirilmiştir. Finansmanı ve etkin yönetimi konusunda devletlere, birliklere ve kuruluşlara düşen görevler açıklanmaya çalışılmıştır. Günümüzde ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmekte yetersiz kalan ve diğer görevlerinin yanında kendilerine fonksiyon yüklenen uluslararası mevcut oluşumların yerine, sınıflandırılmış küresel kamusal mallar konusunda uzman uluslararası kuruluşların oluşturulması çözüm olarak örneklendirilmektedir. Oluşturulacak yeni ve bağımsız kurumların, mevcut uluslararası kuruluşlarca ve devletlerin hukuksal altyapılarınca desteklenip, çözüm süreçlerinin hızlanması sağlanabilecektir.

[1] Research Assistant, Gazi University, Faculty of Economics and Administrative Sciences Department of Public Finance, Ankara, TURKEY., arkanyusufoglu@gazi.edu.tr
[2] Assist. Prof. Ph.D., Pamukkale University Faculty of Economics and Administrative Sciences Department of Public Finance, Denizli, TURKEY, oozpence@pau.edu.tr

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Keywords: Global public good; globalization; externality; environment; international organizations.

Anahtar Kelimeler: Küresel kamusal mal; küreselleşme; dışsallık; çevre; uluslararası kuruluşlar.

(Extended English abstract is at the end of this document)

Giriş

Küreselleşme, 1980'li yıllarda gündeme gelmeye başlamış bir kavram olsa da arka planında 1970'lerde gelişmiş kapitalist ülkelerdeki karlılıkların düşmesi, iç piyasanın doyması sonucu dış piyasalara açılma ihtiyacı yatan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ideolojik bakımdan tek kutuplu kalan dünya ve teknolojik gelişmelerle hız kazanan, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel bir değişim ve bütünleşim sürecidir. Küreselleşme ile birlikte günümüzde siyasal sınırlar önemini yitirmiş, ekonomiler sermayenin ve iş gücünün uluslararası hareketlilik kazanması sebebiyle birbirlerine entegre olmuş, teknolojik gelişmeler neticesinde, dünyanın bir ucunda yaşanan gelişmelerden çok hızlı şekilde haberdar olunabilmesiyle sosyal etkileşimler artmıştır. Sonuç olarak, devletin tanımı ve devlete yüklenen fonksiyonlar da değişim göstermiştir.

Günümüzde hızla devam eden küreselleşme süreci olumlu ve olumsuz birçok etkiyi içinde barındarmakta ve sürecin yönetilebilmesi önem kazanmaktadır. Küresel kamusal mallar, ulusal kamusal malların yanında, (bazı ulusal kamusal malların küresel etkilerinin olduğu göz önüne alınarak) devletlerin tek başlarına üstesinden gelemeyecekleri mal ve hizmetler (küresel ısınma, çevre kirliliği, ozon tabakasının incelmesi, canlı türlerinin azalması, salgın hastalıklarla mücadele, barışın korunması, finansal istikrarın korunması vb.) olarak sorunsallaşmaktadır. Bu tür sorunların ortadan kaldırılması veya oluşmadan önlenmesi için gerekli uygulamalar (önlenmesi için gerekli finansman, yaptırım vb.) küresel dünyada varlığını gösteren tüm ülkelerin yeni fonksiyonları olarak gündeme gelmektedir.

Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlarca sunumu gerçekleştirilen küresel kamusal malların etkin sunumu, üretimleri açısından karar alma noktasında bu tarz kuruluşların finansman yapılarından kaynaklanan sorunlar nedeniyle güçleştirmektedir

Çalışma, ilk olarak küresel kamusal malların tam olarak hangi mal türü içinde gösterilmesi açısından tanımlama ve ayrıntılı sınıflandırması üzerinde durmaktadır. Daha sonra bu tür malların sunumu ve bu tür malların dışsallıklarının finansmanı ve önlenmesi üzerinde var olan durum analiz edilmeye çalışılacaktır.

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

1. Küresel Kamusal Mallarin Tanimi Ve Siniflandirilmasi

Küresel kamusal mallar bir çok yazar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Giriş bölümünde de belirtildiği üzere küresel kamusal mal kavramı ve küreselleşme kavramları arasında yakın bir ilinti vardır. Kavramın daha açık bir biçimde değerlendirilmesi açısından bu kısımda küresel kamusal malların tanımı ve sınıflandırılması üzerinde durulacaktır.

1.1. *Küresel Kamu Malları*

Kamusal mal kavramının köklerini 18. yy.' a kadar götürmek mümkündür. İlk kez 1739 yılında yayınlanan "Treatise of Human Nature" eserinde David Hume "common good", "genel iyi" kavramından bahsetmiştir. Ardından 30 yıl sonra Adam Smith "Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations" (Milletlerin Zenginliği) adlı eserinde benzer konulara değinmiştir[3]. Genel olarak kabul gören tanıma göre, kamusal malların üç temel özelliğinden söz edilebilecektir bunlar; dışsallıklar, faydadan dışlanamamazlık ve tüketimde rakip olunamamadır. Kamusal malların bu üç temel özelliğinden yola çıkarak ulusal ve küresel kamusal malların birbiriyle son derece bağlantılı olduğu söylenebilir. Örneğin bu özelliklerden dışsallıkların ulusal sınırların dışına taşması, kamusal mala, uluslararası bir nitelik kazandırmaktadır[4].

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayınlanan kitapta Kaul ve arkadaşları[5] küresel kamusal malı; faydaları ülkeler, insanlar ve nesiller açısından küresel ölçekli olan mallar olarak tanımlamıştır. Dünya Bankası tarafından yapılan bir diğer tanıma göre[6] küresel kamusal mallar; fakirliğin azaltılması ve kalkınmanın sağlanması için önemli olan ve yeterli miktarda üretimi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin işbirliği yapması ile mümkün olan, sınır ötesi dışsallıklara sahip, mal, hizmet, ve politika sistemleridir. Ortaç[7] global kamusal malı, dünya üzerindeki bütün bireyler (şu anda yaşayan bireyler ve gelecek kuşaklar) tarafından elde edilebilen, tüketiminde rekabetin ve kısıtlamanın bulunmadığı, herkesin yararlanabildiği ve finansmanının global olarak sağlandığı faydalar olarak tanımlamıştır.

Kaul ve arkadaşlarının, küresel kamusal malları tanımlarken tüketimde rakip olamama ve tüketimden dışlanamama özelliklerine vurgu yapmasına karşın Dünya Bankası'nın yapmış olduğu

---

[3] Inge Kaul, Isabelle Grunberg ve Marc A. Stern, "Defining Global Public Goods", içinde Inge Kaul, Isabelle Grunberg ve Marc A. Stern, (der.) Global Public Goods, International Cooperation in the 21st Century, (New York: Oxford University Press 1999), s.2

[4] Ekrem Karayılmazlar,"Uluslararası Kurumsal Mallara İlişkin Kavramsal Sorunların Kamu Maliyesi Perspektifinden Tartışılması", Vergi Dünyası Dergisi, Yıl:25 Sayı:300, Ağustos 2006, s.3-4

[5] Inge Kaul, Isabelle Grunberg ve Marc A. Stern, a.g.e., s. 11

[6] World Bank Development Comittee, "Poverty Reduction and Global Public Goods", Issues for the World Bank in Supporting Global Collective Action, 6 Eylül 2000, DC/2000-16

[7] Fevzi Rıfat Ortaç, Global Kamu Malları ve Finansmanı, (Ankara: Gazi Kitabevi, 2004), s.15

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

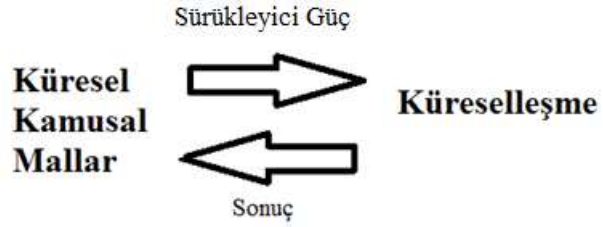
tanımda küresel kamusal malların etkilerinin ulusal sınırları aşması noktası üzerinde ve pozitif etkisi bulunduğu üzerinde durulmuştur[8].

Morrissey, Willem ve Hewitt, dışsallığın coğrafi olarak yayıldığı alanın, malın kamusallığını belirlemede kriter olarak kullanılacağını ifade etmektedir. Buna göre, kamusal malların yaydığı dışsallıklar küresel düzeyde ise bu mal küresel kamusal mal olacaktır[9].

Küreselleşme kavramıyla birlikte kamusal mallar uluslararası nitelikler kazanmıştır. Küresel kamusal mallar ile küreselleşme arasında da şüphesiz ki güçlü bir etkileşim vardır. Küreselleşme ile dünyada yaşanan değişim küresel kamusal malların sunumunu önemli kılarken, küresel kamusal mallar da küreselleşmeye hız katan faktörlerden biri olmaktadır.

Aşağıdaki Şekil 1' de küresel kamusal mallar ile küreselleşme arasındaki etkileşim gösterilmiştir.

Şekil 1. Küreselleşme ve Küresel Kamusal Malların Etkileşimi

Kaynak: UNDP, Providing Global Public Goods: Managing Globalization, 25 Questions & Answers, UNDP/UDS, Kasım, 2002, s.7.

1.2. *Küresel Kamu Mallarının Sınıflandırılması*

Küresel kamusal malların sınıflandırılması; fayda türlerine göre sınıflandırma, sektörlere göre sınıflandırma, kamusallığın boyutuna göre sınıflandırma, ve diğer sınıflandırma olmak üzere 4 başlıkta incelenebilir.

1.2.1. Küresel Kamu Mallarının Fayda Türlerine Göre Sınıflandırılması

Bu sınıflandırma yönteminde tüketim açısından küresel kamusal mallar doğalarında bulunan dışlanamamazlık ve rakip olunamamazlık özelliklerinden yola çıkarak, doğrudan fayda sağlayan, riskleri azaltan ve kapasite arttırıcı küresel kamusal mallar olarak sınıflandırılır.

[8] Albert Binger, "Global Public Goods And Potential Mechanisms For Financing Availability", Paper Prepared For The Fifth Session Of Committee For Development Policy Meeting, 2003, s.5

[9] Oliver Morrissey, Dirk Willem te Velde ve Adrian Hewitt, "Defining International Public Goods: Conceptual Issues", içinde M. Ferroni And A. Mody, (der.) International Public Goods: Incentives, Measurements, And Financing, (Dordrecht: Kluwer Academic Publishers 2002), s.3

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Sıralanan bu kamusal mal çeşitlerinin her biri diğeriyle ilişkili olup, bir kamusal mal bu üç tür faydanın tamamını aynı anda üretebilir. Bu fayda türlerinin gelişiminde ortaya çıkan her bir aşama yayılma alanını belirler. Böylece bir kamusal malın ulusal kamusal mal mı yoksa uluslararası kamusal mal mı olduğu, yarattığı faydanın yayılma alanı tarafından belirlenir[10]. Şöyle ki bir kamusal maldan, geniş bir alanda herkes faydalanabiliyorsa bu mal küresel kamusal mal olarak adlandırılabilecektir.

Atmosfer, okyanuslar, ormanlar gibi tüm insanlığın ortak mal varlığı olan unsurlarda meydana gelebilecek zararların, çevresel sorunların önlenmesi doğrudan ve tüm insanlığa fayda sağlayacağından küresel kamusal maldır. Bunun yanında, birçok kamusal mal, riskin azaltılması veya yok edilmesinden ortaya çıkan faydalara sahiptir.

Riskin azaltılması bir kamusal mal olmasına karşılık eğer küresel seviyede herkes eşit bir şekilde faydalanıyorsa, bu hizmet küresel kamusal mal halini alır. Örneğin sera gazı emisyonlarının azaltılması, küresel ısınma riskini azaltıcı bir faaliyettir ve herkes için küresel ısınma riskini azaltır[11]. Kapasite arttırıcı mallara üretim açısından bakılacak olur ise eğitim ve sağlık hizmetleri örnek olarak verilebilir. Çünkü bu tür hizmetler, kamusal mal üretiminin kapasitesini arttırıcı etki yapan hizmetlerdir.

1.2.2. Küresel Kamu Mallarının Sektörel Sınıflandırılması

Literatürde farklı sınıflandırmalar bulunduğu bilinmekle birlikte sektörel bazda küresel kamusal malların sınıflandırılmasında Morrissey ve arkadaşlarının[12] yapmış oldukları sınıflandırma dikkate alınacaktır. Yazarlar sektörel bazda sınıflandırmayı temelde çevre, sağlık, bilgi, güvenlik ve yönetişim olmak üzere 5 başlık şeklinde yapmışlar ve küresel kamusal malların iki özelliğine dikkat çekmişlerdir. Bu iki özellik çekirdek faaliyet ve tamamlayıcı faaliyettir. Bu noktada önemli olan husus; küresel kamusal malların evrensel ölçekte fayda üretebilmesi ve bu faydaların bir çekirdek faaliyetten kaynaklanması gerekliliğidir[13]. Burada sözü edilen tamamlayıcı faaliyetten kasıt ise bireylerin ya da toplumların küresel kamusal mal tüketebilmeleri için hazırlık yapılması, şartların uygun hale getirilmesidir.

[10] Ekrem Karayılmazlar, a.g.e., s.5
[11] Deniz Turan, "Küresel Kamusal Mallar ve Finansmanı", (T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008), s.83
[12] Oliver Morrissey, Dirk Willem te Velde ve Adrian Hewitt, a.g.e., s.15-16
[13] Ekrem Karayılmazlar, a.g.e., s.4

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal malların sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Tablo 1. Küresel Kamu Mallarının Sektörel Sınıflandırılması

Kamusal Mal	**Çekirdek Aktivite**	**Tamamlayıcı Aktivite**	
Sektör		**Üretim**	**Tüketim**
Çevre Uluslararası Ulusal	Gaz Emisyonunun Azaltılması Canlıların Korunması	Araştırma Tarımın Desteklenmesi	Yoksulluğun Azaltılması
Sağlık Uluslararası Ulusal	Hastalıklarla Mücadele Önleyici Sağlık Hizmetleri	Hastalıkların Araştırılması Sağlık Hizmetleri	Sağlık Klinikleri
Bilgi Uluslararası Ulusal	Araştırma Merkezleri Eğitim Hizmetleri	İnternet Hizmetleri Küresel Eğitim	Küresel Ağlar Okullar
Güvenlik Uluslararası Ulusal	Çatışmaların Önlenmesi Suç Oranlarının Düşmesi	Barışın Korunması BM Güvenlik Konseyi Asayiş Hizmetleri	Yoksulluğun Azaltılması
Yönetişim Uluslararası Ulusal	Küresel Kurumlar İyi Devlet	Araştırma Devlet Gücü	Finansal İstikrar Adalet

Kaynak: Morissey vd., 2002:17

Tablo 1'de kamusal malların sektörlere göre sınıflandırılması yapılmıştır. Örneğin hastalıkların ortadan kaldırılması, çekirdek bir faaliyet olup faydasından bütün dünya yararlanabileceği için küresel kamusal maldır.

1.2.3. Küresel Kamu Mallarının Kamusallığın Derecesine Göre Sınıflandırılması

Bu sınıflandırma türünde kamusal malların temel özellikleri olan tüketimde rakip olunamaması ve faydadan dışlanamama özelliklerine göre kamusal mallar; tam küresel kamu malları, yarı küresel kamu malları, klüp malları ve bağlı ürünler olarak dört alt başlık şeklinde sınıflandırılmıştır.

Tablo 2. Malların Karakteristik Özelliklerine Sınıflandırılması

		Tam Kamusal Mal	Yarı Kamusal Mal	Klüp Malları	Ortak Üretim Malları
Tek Nesil	Bölgesel	-Yer altı sularının temizlenmesi -Orman yangınlarının söndürülmesi -Hayvan hastalıklarının kontrolü -Sel taşkınlarının kontrolü	-Su yolları -Irmaklar -Otoyollar -Yerel parklar	-Ortak pazar -Kriz yönetimi gücü -Kablo şebekesi	-Barışın korunması -Askeri Güçler -Tıbbi Yardım -Teknik Yardım
	Küresel	-Okyanus kirliliğinin önlenmesi -Hava tahminleri -Gözlem istasyonları -Dünya mahkemeleri	Elektromanyetik dalgalar -Uydu yayınları -Posta hizmeti -Hastalıkların kontrolü	-Kanallar -Hava koridorları -İnternet -INTELSAT	-Dış Yardım -Doğal afetlere yardım -Uyuşturucunun yasaklanması

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Birden Çok Nesil	Bölgesel	Sulak alanların korunması -Göllerin temizlenmesi -Toksit atıkların temizlenmesi -Kurşun emisyonunun azaltılması	-Asit yağmurlarının azaltılması -Balık rezervlerinin koruması -Av alanlarının korunması	-Ulusal parklar -Göller -Şehirler	-Barışın korunması -NATO -NAFTA -Kültürel normlar
	Küresel	-Ozon tabakasının korunması -Küresel Isınmanın Önlenmesi	-Okyanus Balıkçılığı -Antartika'nın korunması	-Uluslararası Parkları -Kutup Daireleri -Resifler	-Yağmur Ormanların Korunması -Uzay Kolonileri -Fakirliğin azaltılması

Kaynak: Sandler, Todd, 1999:24-25

Tam küresel kamu malları; klasik tanımlarına göre tüketimde rekabetin olmadığı ve ödeme yapmanların faydadan dışlanamadığı mallardır. Bu iki özellik bu malları özel mallardan ayırır. Fakat bu dışlanamamazlık durumu bedavacılık (free-rider) sorununu da beraberinde getirir[14]. Tam kamusal mallara ilişkin en büyük sorun da ne kadar üretileceği ve özellikle de finansmanın ne şekilde yapılacağı noktasında ortaya çıkmaktadır.

Yarı küresel kamu malları (impure/semi-global public goods); tüketimde rekabetin veya tüketimden dışlamanın kısmen mümkün olduğu mallardır.

Örneğin uydu yayınları yarı küresel kamu mallarından bir tanesidir çünkü tüketiminde kısmen dışlama mümkündür.

Klüp malları; Buchanan tarafından[15] ortaya konmuştur. Buchanan'a göre Klüp Mallar Teorisi, Samuelson'un yaptığı keskin kamusal/özel mal ayrımında eksik olan ortaklaşa üyelik kavramını, değişen sayıda kişi için genişletilen tüketim haklarını değişken olarak belirlenmesini içeren bir teoridir. Klüp malları en basit tanımıyla, tüketimden dışlamanın mümkün olduğu bir maldan ortak fayda elde eden grupların kullandığı malları ifade eder. Ortak pazarlar, hava koridorları, kablolu televizyon yayınları bu tür mallara örnek olarak gösterilebilir.

1.2.4. Küresel Kamu Mallarını Sınıflandırmaya Yönelik Diğer Yöntemler

Küresel kamu mallarına ilişkin birçok sınıflandırma yöntemi kullanılmıştır. Bunlardan bazıları; üretim zincirindeki yerine göre küresel kamusal mallar, geleneksel küresel kamu malları ve yeni küresel kamu malları, kamusallığın doğasına göre küresel kamu malları vb. dir bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür[16].

[14] Todd Sandler, "Assessing the Optimal Provision of Public Goods: In Search of the Holy Grail", içinde Inge Kaul, Pedro Conceição, Katell Le Goulven And Ronald U. Mendoza, (der.) Providing Global Public Goods: Managing Globalization, (New York: Oxford University Press 2003), s.132

[15] James M. Buchanan, "An Economic Theory of Clubs", Economica, New Series, Sayı: 32, No: 125, 1965, s. 1

[16] Nazan Susam, "Kamu Maliyesinde Sınır Ötesi Bir Kavram: Küresel Kamusal Mallar", Erzincan Üniversitesi Hukuk

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

2. Küresel Kamu Mallarinin Sunumu

Kamusal mallar çoğunlukla, maliyetleri ya da dışsallıkları nedeniyle piyasa tarafından değil devlet tarafından arz edilirler. Bu bağlamda özel mal ve hizmetlerin arzı piyasa koşullarınca şekillendirilirken, kamusal mal ve hizmetlerin arzı siyasal karar alma sürecinde şekillenmektedir. Ancak küresel kamu mallarının arzı söz konusu olduğunda bu işlevi üstlenebilecek küresel devlet benzeri bir oluşumun olmaması, bu malların sunumunda sorunlara neden olabilmektedir. Küresel kamu malları daha çok uluslararası kuruluşlarca arz edilirler. Bu malların sunumunda doğrudan ya da dolaylı şekilde rol alan kuruluşları şu şekilde sıralayabiliriz:

-Ulus Devletler

-Uluslararası Kuruluşlar (UN, WHO, FAO, ILO)

-Uluslararası Sivil Toplum Örgütleri (Oxfam, CARE)

-Özel Sektörün Desteklediği Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar (FEE, Gates Foundation)

2.1. Küresel Kamu Mallarının Sunum Süreci

Küresel kamu mallarının sunumu, günümüzde yaşanan küreselleşme sürecinin yönetilebilmesinde büyük bir önem arzetmektedir. Bu malların üretilmemesi ya da yetersiz üretilmesi, beraberinde büyük sorunlar getirebilecektir. Tersten bakıldığında ise küresel kamu malları en genel ifadeyle daha iyi bir dünya yaratabilmenin koşullarından biridir. Küresel kamu mallarının sunum süreci üç önemli unsurdan oluşmaktadır, bunlar siyasal karar alma, üretim ve finansmandır. Bu bağlamda dünya siyasetine yön verenlerin küresel kamu malları meselesi üzerinde ciddiyetle durması ve bu mal ve hizmetlerin üretilebilmesi için küresel işbirliği sağlanması önemli bir husustur.

2.1.1. Küresel Kamu Mallarının Sunumunda Siyasi Karar Alma

Siyasi karar alma, ilgili tarafların hangi küresel kamu mallarının ne miktarda üretileceğine, bunların nasıl şekillendirileceğine ve bu malların faydalarının nasıl dağıtılacağına karar vermesi anlamına gelir[17]. Bu noktada küresel boyutta karar alabilecek tek bir merkezin olmaması, küresel kamu malı üretimiyle ilgili sorunlara yol açmaktadır. Küresel kamu mallarının sunumuna ilişkin siyasal karar alma sürecinde, başta devletler ve uluslararası kuruluşlar olmak üzere sivil toplum örgütleri ve kar amacı gütmeyen özel sektör destekli kuruluşlar rol almaktadırlar. Birden fazla aktörün etki ettiği siyasal karar alma sürecinde küresel kamu mallarının sunumunda oluşabilecek sorunların çözümüne ancak uluslararası işbirliği ile ulaşılabilecektir.

Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1-2, 2008, s. 283

[17] Mehmet Oğuz Arslan, "Küresel Kamu Malı Olarak Sağlık ve Kuş Gribinin Türkiye Ekonomisine Etkileri",(T.C. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi 2006), s.29

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

2.2. Küresel Kamu Mallarının Üretimine İlişkin Yöntemler

Küresel kamusal malların toplam sunum düzeyi farklı yöntemlerle değerlendirilmektedir. Farklı küresel kamu malları için farklı yöntemler mevcuttur. Bu yöntemler küresel kamu malının sunum miktarının tek tek bireylerin (ülkelerin) sundukları miktarların nasıl bir fonksiyonu olduğuna ilişkindir[18]. Bu bağlamda kullanılan yöntemler toplama tekniği, ağırlıklı toplam yöntemi, en iyi vuruş tekniği ve en zayıf halka tekniğidir.

2.2.1. Toplama Tekniği

Küresel kamu mallarının sunumunda kullanılan en yaygın yöntem olan toplama tekniğinde, her bir birimin küresel kamu malına yaptığı kümülatif katkı dikkate alınır[19]. Yani toplam üretilen mal miktarı her bir birimin yaptığı katkıların toplamıdır. Toplama tekniği genelde çevre ile ilgili olan küresel kamu mallarının üretiminde kullanılır. Örneğin her ülke atmosfere zarar veren gazlardan 10 birimlik salınım yapmaktaysa, küresel düzeyde atmosfere salınan zararlı gaz miktarı ülkelerin gaz salınımlarının toplamına eşit olacaktır[20].

$$Q = \sum_{i=1}^{n} q_i$$

şeklinde formülize edilebilecek olan toplama tekniğinde; Q toplam kamu malı arzını, (qi) ise (i) ülkesinin yaptığı katkıdır[21]. Bu yöntemde uluslar arası iş birliği önemli bir unsurdur. Çünkü ülkelerin küresel kamu mallarının üretimini gönüllü olarak yapmasına bağlı olarak, bir ülke tarafından sağlanan bir birim katkı diğer bir ülkenin katkısının tam bir ikamesi haline gelmektedir. Bu durumda, ülkeler bedavacı bir davranış içine rahatlıkla girebilmektedirler[22].

2.2.2. Ağırlıklı Toplam Tekniği

Bu üretim tekniğinde küresel kamu malının üretim miktarı, her bir ülkenin yaptığı katkının ağırlık oranlarının toplamına eşit olmaktadır[23].

---

[18] Hülya Kirmanoğlu, Binhan Elif Yılmaz ve Nazan Susam, "Maliye Teorisi'nin Çıkmazı: Küresel Kamusal Mallar(Kalkınma Yardımları İçinde Küresel Kamusal Malların Finansmanı)", Maliye Dergisi, Sayı:150, Ocak-Kasım, 2006 s. 30

[19] Todd Sandler, "On Financing Global and International Public Goods",(School of International Relations, University of Southern California, Los Angeles CA 2001), s.16

[20] Ravi Kanbur, Todd Sandler, ve Kevin Morrison, "The Future of Development Assistance: Common Pools and International Goods", Policy Essay, No: 25, (Overseas Development Council, Washington D.C. 1999) s.65

[21] Albert Binger, a.g.e., s.12

[22] Arman Zafer Yalçın, "Küresel Çevre Politikalarının Küresel Kamusal Mallar Perspektifinden Değerlendirilmesi", T.C. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 21, Haziran 2009, s.296

[23]Deniz Turan, "Küresel Kamusal Mallar ve Finansmanı", (T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008) s.111

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

$$Q^i = \sum_{j=1}^{n} \alpha_{ij} q^j, \qquad i = 1, \ldots, n$$

Formülize edilişi yukarıdaki gibi olan ağırlıklı toplam tekniğinde (Qi), (i) ülkesinin sunduğu küresel kamu malı miktarı, (qj), (j) ülkesinin ürettiği küresel kamu malı miktarı, (aij), (i) ülkesinin (j) ülkesinin ürettiği küresel kamusal maldan aldığı paydır[24]

2.2.3. En İyi Vuruş Tekniği

En iyi vuruş tekniği sağlık sektörü ve bilgi/bilim üretimi gibi küresel kamusal malların üretimi noktasında başvurulan bir yöntemdir. Söz konusu teknikte küresel kamu malının arzına/üretimine en çok katkı sağlayan, hangi miktarda küresel kamu malı üretileceği noktasında karar alıcıdır[25]. En iyi vuruş tekniğinde, küresel kamu malını üretecek olan aktörün öncelikli olarak ihtiyaç duyduğu faktör, uluslararası iş birliğidir. Uygulamada en çok rastlanan durum, bir ülkenin, bir uluslar arası kuruluşun veya çok uluslu bir şirketin bu malları tek başına üretmeyi üstlenmeleri şeklindedir[26].

En iyi vuruş tekniği, $Q=\max(q^1, \ldots, q^n)$ şeklinde formülize edilebilir. Burada Q toplam küresel kamu malı üretim miktarını, (q^1) ise i karar biriminin söz konusu malın üretimine yaptığı katkıyı ifade eder[27].

2.2.4. En Zayıf Halka Tekniği

En zayıf halka tekniği, mantıksal olarak en iyi vuruş tekniğinin tersten okunuşu şeklindedir. Yani bu teknikte üretilen küresel kamu malı miktarı, üretime en az katkı sağlayan aktörün yaptığı üretim kadar olacaktır.

O halde formülizasyonu $Q=\min(q^1, \ldots, q^n)$ şeklinde yapılabilir[28].

Bu tekniği açıklamak için Hirshleifer 1983'teki çalışmasında Anarchia isimli tam dairesel ve bütün vatandaşların pasta dilimi şeklinde bir alana sahip olduğu hayali bir adayı örnek göstermiştir. Anarchia da Hollanda gibi sel tehdidi yaratan fırtınalardan setler vasıtasıyla korunmaktadır. Fakat Anarchia' da setlerin yüksekliğine karar verecek bir devlet yoktur ve adanın adetleri vatandaşların kararlarını etkilemeye yönelik hareketleri yasaklamaktadır. Sel yaşandığında, sular seti en alçak inşa

[24] Todd Sandler, "Global and Regional Public Goods:A Prognosis for Collective Action", Fiscal Studies, Sayı: 19, Ağustos 1998, s.226
[25] Ravi Kanbur, Todd Sandler, ve Kevin Morrison, "The Future of Development Assistance: Common Pools and International Goods", Policy Essay, No: 25, (Overseas Development Council, Washington D.C. 1999) s.6
[26] [26] Todd Sandler, "Global and Regional Public Goods:A Prognosis for Collective Action", Fiscal Studies, Sayı: 19, Ağustos 1998, s.231
[27] Albert Binger, a.g.e., s.13
[28] Albert Binger, a.g.e., s.12

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

eden vatandaşın bölgesinden girecektir. Adanın yüzey şekilleri gereği suyun nerden girdiğinin bir önemi yoktur ve bütün ada eşit şekilde zarara uğrayacaktır[29].

3. Küresel Kamu Mallarinin Finansmanı

Şüphesiz ki küresel kamu mallarının sunumuyla ilgili olarak ortaya çıkan en ciddi sorun, bu sunumun finansmanının hangi şekilde olacağını noktasında oluşmaktadır. Merkezi karar alıcı bir otoritenin mevcut olmaması, sorunların yaşanmasının temelinde yatan neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel kamu mallarının finansmanı büyük ölçüde ulus devletlerin çabaları ile sürdürülmektedir. Küresel çözümlere ulaşmak için, ulus devletlerin çabalarının koordine edilmesi son derece önemlidir. Bu nedenle, küresel kamu mallarının finansmanında mali ve mali olmayan finansman yöntemlerinin birlikte uygulanması gerekmektedir[30]. Küresel kamu mallarının sunumu ile ilgili olan bütün süreçler için geçerli olduğu gibi bu mal ve hizmetlerin finansmanı da ulus devletlerin, uluslararası kuruluşların, sivil toplum örgütlerinin ve kar amacı gütmeyen kuruluşların eşgüdümlü çalışmalarını, başka bir deyişle uluslararası iş birliğini zorunlu kılmaktadır.

3.1. Küresel Kamu Mallarının Finansman Yöntemleri

Küresel kamu mallarının finansmanında yöntem olarak, dışsallıkların içselleştirilmesi, özel sektör kaynaklarının kullanılması, kamusal kaynakların kullanılması ve ortak kaynakların kullanılması şeklinde 4 temel mekanizma kullanılarak yapılır[31].

Tablo 3. Küresel Kamu Mallarının Finansman Mekanizmaları

Dışsallıkların İçselleştirilmesi	Piyasa Oluşturma ve Güçlendirme	
	Vergiler, Harçlar	
Özel Sektör Kaynakları	Kar Amaçlı Kuruluşlar	
	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	
	Özel Kişiler	
Kamusal Kaynaklar	Ulusal	Gelişmiş Ülke Kaynakları
		Gelişmekte Olan Ülke Kaynakları
	Uluslararası	Uluslararası Finansal Kuruluşlar
		Uluslararası Organizasyonlar
Ortaklıklar	Çeşitli Farklı Kaynakların Birleştirilmesi	

Kaynak: Sagasti ve Bezanson, 2001:41

Tablo 3'te görüldüğü üzere dışsallıkların içselleştirilmesinde, piyasa oluşturma ve güçlendirme ile vergi ve harçların kullanılması yoluna gidilir. Özel sektör kaynaklarının kullanıldığı durumda, şirketler gibi kar amaçlı kuruluşlar ya da vakıflar gibi kar amacı gütmeyen kuruluşlardan

[29] Jack Hirshleifer, "From weakest-link to best-shot:The voluntary provision of public goods", Public Choice, Sayı: 41,(The Hauge: Martinus Nijhoff Publishers 1983) s.371
[30] Deniz Turan, a.g.e., s.114
[31] Francisco Sagasti ve Keith Bezanson, "Financing and Providing Global Public Goods: Expectations and Prospects", Sweden Ministry for Foreign Affairs, Institute of Development Studies, Stockholm, 2001, s.40

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

finansman sağlanır. Kamusal kaynaklar ile finansman tercih edildiğinde ise ulus devletlerden ya da uluslararası organizasyonların oluşturdukları fonlar küresel kamu mallarının finansmanında kullanılır. Ortaklık kaynaklar da ise uluslararası iş birliği çerçevesinde çeşitli kaynaklardan sağlanan fonların bir araya getirilmesiyle oluşturulur.

3.2. Dışsallıkların İçselleştirilmesi İle İlgili Finansman Yöntemleri

Dışsallıklar, bir mal ya da hizmetin üretim ya da tüketiminin diğer kişi veya kuruluşların fayda ya da maliyetleri üzerinde yarattığı etkidir. Bilindiği üzere dışsallıklar, kamusal malların temel özelliklerinden biridir. Dışsallıkların içselleştirilmesi ise dışsallıktan etkilenenlerin tazmininin sağlanması olarak tanımlanabilir.

Küresel kamu mallarıyla ilgili dışsallıkların içselleştirilmesi ise küresel kamu mallarının fayda ve maliyetlerinin, küresel kamu malını üreten ya da tüketenler üzerine dağıtılması durumunda gerçekleştirilmiş olur. Bu bağlamda küresel kamu mallarının dışsallıklarının içselleştirilmesi noktasında kullanılan finansmanı vergileme ya da ortak pazar oluşturma ile gerçekleştirilmektedir.

3.2.1. Piyasa Oluşturma ve Güçlendirme

Küresel kamu mallarında, dışsallıkların içselleştirilmesi için yapılan piyasa oluşturma ve güçlendirme faaliyeti; mülkiyet hakları, kotalar, bilgi değişimi, fiyatlandırma prosedürlerinin ayarlanması ve düzenleyici kurumların oluşturulmasını içerir[32]. Piyasa kökenli enstrümanlar, özel aktörlerin küresel kamusal mal üretiminde yer almasını sağlamakta ve ayrıca kaynakların etkin kullanılmasını ve yeni buluşların gerçekleştirilmesini teşvik etmektedir. Küresel düzeyde dışsallıkları içselleştirmek amacıyla piyasa oluşturulmasına yönelik atılan en önemli adım, Kyoto Protokolü'dür[33].

Kyoto Protokolü, küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mücadeleyi sağlamaya yönelik olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi içinde imzalanmıştır. Bu protokolü imzalayan ülkeler, karbon dioksit ve sera etkisine neden olan diğer beş gazın salınımını azaltmaya veya bunu yapamıyorlarsa salınım ticareti yoluyla haklarını arttırmaya söz vermişlerdir. Protokol, ülkelerin atmosfere saldıkları karbon miktarını 1990 yılındaki düzeylere düşürmelerini gerekli kılmaktadır. 1997'de imzalanan protokol, 2005'te yürürlüğe girebilmiştir. Türkiye 2009 yılında Kyoto Protokol'üne taraf olmuştur. Kyoto Protokolü' ne göre ülkeler 2008 ile 2012 yılları arasında salımlarını 1990 yılına göre %5.2 düşürmekle yükümlüdürler. Buna göre, belirlenen seviyeden fazla salım yapacağını anlayan bir şirket bir şekilde başka yerlerden "Karbon Kredisi" bulmak zorundadır.

[32] Francisco Sagasti ve Keith Bezanson, a.g.e., s.41
[33] Deniz Turan, a.g.e., s.117

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

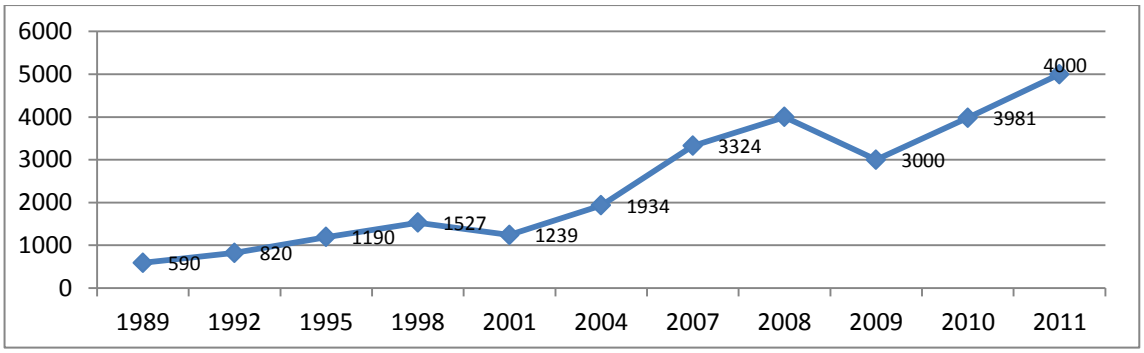
Kyoto Protokolü küresel ısınma ve iklim değişikliğiyle mücadele amacıyla tasarlanmış ve uygulanmaya konmuştur. Fakat salınım ticareti mekanizmasının varlığı, tüm insanlığın ortak malı olan atmosferi metalaştırmakta ve amaçtan sapma yaşanmasına neden olmaktadır. Şöyle ki; atmosfere yapılan gaz salınımının büyük yüzdesine sahip olanlar zaten sanayileşmiş/gelişmiş ülkelerdir, gaz salınımı yapmayan ya da daha az yapan ülkelerin kotalarının ticarete konu olması, mevcut gaz salınımının azaltılmasını imkansız hale getirecektir.

3.2.2. Ulusulararası Vergileme

Dışsallıkların içselleştirilmesine yönelik finansman yöntemlerinden biri olarak Pigoucu/Pigouvian temelli uluslararası vergileme önerileri ortaya konmuş fakat bu öneriler uygulama alanı bulamamıştır. Bunu, hangi konuların vergilendirileceği, hangi oranda vergilendirileceği ve ülkelerin çıkarlarının birbiriyle uyumlu olmamasına bağlamak yanlış olmayacaktır. Yazarlar tarafından bir çok faaliyetin vergilendirilmesi önerilmiş olsa da özellikle üstünde durulması gereken iki öneri, Tobin Vergisi ve Karbon Vergisi'dir.

Finansal istikrarın sağlanması, bir küresel kamu malıdır. James Tobin[34] bu fikrini, "İyice yağlanmış çarklara bir avuç kum atmak" olarak özetlemektedir. Bu bağlamda Tobin Vergisi kısa vadeli spekülatif sermaye hareketlerinin vergilendirilmesi, böylelikle döviz piyasasında dalgalanmaların engellenmesi ve krizlerin önlenmesi için önerilmiş bir vergidir. Ayrıca elde edilecek gelirle, yoksullukla mücadele gibi alanların fonlanması amaçlanmıştır.

Grafik 1. Dünya Günlük Ortalama Döviz Piyasası İşlem Hacmi (Milyar Dolar)

Kaynak:(http://www.burhanettinnogay.com/2012/05/dunya-gunluk-ortalama-doviz-piyasas.html Erişim 18/11/2012)

Grafik 1'de görüldüğü üzere 2011 itibariyle, dünyada günlük döviz piyasası işlem hacmi 5 trilyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Uygulanacak verginin oranı %0.01 dahi olsa elde edilecek hasılat

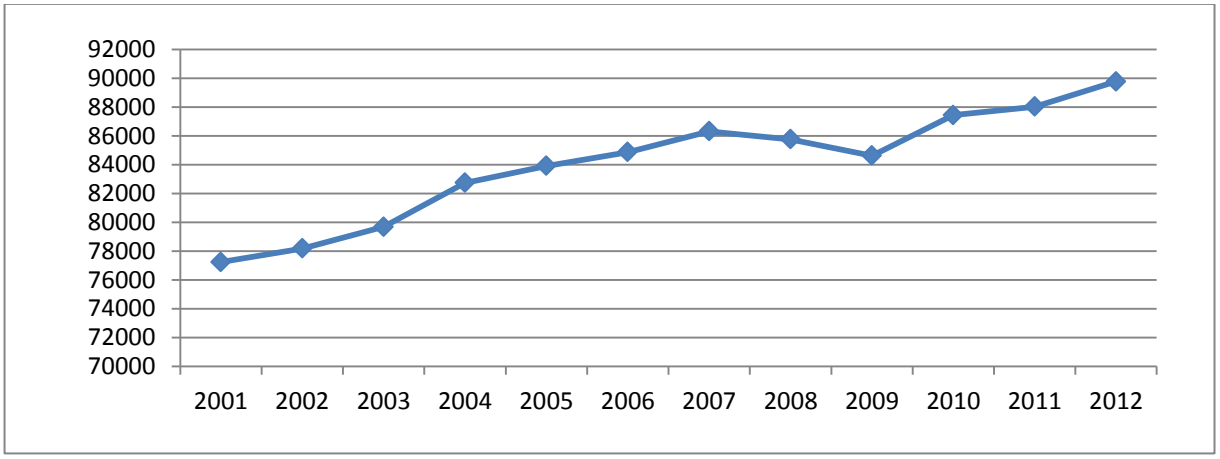
[34] James Tobin, "A Proposal For International Monetary Reform", The Eastern Economic Journal, Sayı: 4, No:3-4, Temmuz-Ekim 1978, s.158

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

500 milyon dolar seviyesinde olacaktır. Bu vergiyle bir yandan, uluslarası sermaye hareketliliği azaltılarak ülkelerin finansal kırılganlıkları azaltılmak suretiyle küresel kamu malı sunumu gerçekleştirilmiş olacak, diğer yandan elde edilen hasılat küresel kamu malı sunumu için mali kaynak oluşturabilecektir. Bu verginin ne oranda uygulanacağının belirlenememesi, gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin sıcak paraya olan bağımlılığı ve bu vergiyi uygulamayan ülkelerin vergi cenneti haline gelecek olması, Tobin Vergisi'nin uygulamaya geçirilememesinin başlıca sebepleridir.

Getirilen bir başka öneri ise, Karbon Vergileri' dir. Karbon vergisi, söz konusu vergi önerileri içerisinde üzerinde en çok durulan ve uygulanmasına sıcak bakılan vergidir. Fiyat mekanizmasının kullanılarak negatif dışsallıkların içselleştirilmesi savunan Pigoucu vergileme yaklaşımına uygun bir vergi türüdür[35]. Amaç benzin gibi karbon içerikli yakıtların vergilendirilmesiyle, karbon salınımını azaltmak ve elde edilen hasılatla çevrenin korunmasıdır.

Grafik 2. Dünyada Günlük Akaryakıt Tüketimi (Bin Varil)

Kaynak: (BP Statistical Review of World Energy, 2013:8)

Grafik 2' de görüleceği üzre, 2012 yılında dünyada karbon bazlı yakıt tüketimi günlük 90.000 varil seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu ürün üzerine, örneğin bir litre için 10 centlik bir karbon vergisi uygulamasına gidilse, (bir varil yaklaşık olarak 159 litredir) günlük 1.431.000 dolarlık bir gelir elde edilebilir. Uygulanacak karbon vergisi bir yandan nihai tüketici için fiyatları arttıracağından tüketimi aşağı çekip karbon salınımını azaltacak, diğer yandan da sağlanan kaynaklar çevrenin korunması gibi konulara fon oluşturabilecektir.

3.3. Özel Sektör Kaynakları

[35] Deniz Turan, a.g.e., s.122

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Özel sektörün finansmanını üstlenerek gerçekleştirdiği faaliyetler, yarattığı dışsallıklarla küresel kamu malı üretimine katkı sağlayabilmektedir. Küresel kamu malının finansmanında kullanılan özel sektör kaynaklarını, kar amaçlı kuruluşlar ve kar amacı gütmeyen kuruluşlardan ve bireylerden sağlananlar olarak üçe ayırmak mümkündür.

3.3.1. Kar Amaçlı Kuruluşlar

Kar amaçlı kuruluşlar, kolektif yardım severlik ve sosyal sorumluluk programları ile ilgili küresel kamusal mal sunumuna katkıda bulunmaktadırlar. Şirketler yardım ve sosyal sorumluluk programlarını, işletme masraflarının bir parçası olarak ele almakta ve vergilenmemiş gelirden finanse etmektedirler[36]. Bazı kuruluşlar, kendi çıkarları doğrultusunda, (örneğin çalışanlarının sağlıklı kalabilmesi için) küresel kamu malı üretimine destek olurken, bazı kuruluşlar da kendi iç uygulamalarını ayarlamak suretiyle küresel kamu malı üretimine katkı yapmaktadırlar[37].

3.3.2. Kar Amaçlı Olmayan Kuruluşlar

Sivil toplum kuruluşları, bağımsız vakıflar ve akademik kurumlar, küresel kamu mallarının sunumuna ve finansmanına katkı sağlayan kar amaçlı olmayan oluşumlardır.

Greenpeace, OXFAM, CARE gibi sivil toplum kuruluşları yasal güçleri olmamasına karşın, geniş bir kamuoyu desteğine sahiptirler. Çevrenin korunmasından silahsızlanmaya, kadın, çocuk ve hayvan haklarından fakirlikle mücadeleye kadar bir çok farklı konuda küresel kamu mallarının sunumu ve finansmanına katkı yapmaktadırlar. Söz konusu sivil toplum kuruluşlarının gelirleri üye aidatlarından, özel vakıfların bağışlarından ve ürettikleri malların satışından elde edilmektedir.

Bağımsız vakıflar, genelde kamunun ya da diğer özel oluşumların desteklemesinin zor olduğu, çaba ve girişimlere destek veren, kapitalist sosyal girişim olarak da anılırlar. Bağımsız vakıflar genelde araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemektedirler Destekledikleri projeler, başarılı oldukları takdirde diğer ülkeler ve uluslararası organizasyonlar tarafında bu kuruluşlar desteklenir[38]. Böylelikle küresel kamu malı üretimine, spesifik alanlarda öncü olmak suretiyle katkı ve fon sağlarlar.

Akademik kurumlar ise yaptıkları (özellikle istatistiksel bilgi sağlama) çalışmalarla küresel kamu malı sunumuna katkı sağlamaktadırlar. Bu kuruluşlar özel ve kamu üniversitelerinin bütçelerinden, devlet ve özel bağışçılar tarafından finanse edilirler.

3.3.3. Bireyler

[36] Deniz Turan, a.g.e., s.127
[37] Francisco Sagasti ve Keith Bezanson, a.g.e., s.47
[38] Francisco Sagasti ve Keith Bezanson, a.g.e., s.45

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Bireyler, küresel kamu malı üreten aktörlere verdikleri bağış ve ödüller suretiyle, küresel kamu mallarının finansmanına katkıda bulunmaktadırlar. Bireylerden sağlanan gelirler, idari maliyetleri yüksek, çok az yardım alan ve istikrarlı kaynakları olmayan sorunların finansmanında önemli yer tutmaktadır. Örneğin Elton John, Prenses Diana'nın anısına çıkardığı hatıra CD'sinin telif haklarından aldığı 80 milyon doları, anti personel mayınlarının temizlenmesi için bağışlamıştır[39].

3.4. Kamusal Kaynaklar

Küresel kamu mallarının finansmanında kullanılan kamu kaynakları ulusal ve uluslararası kurum ve organizasyonların sağladığı kaynaklardan oluşur. Ulusal kaynaklar; donör ülkelerin katkıları, kalkınmakta olan ülkelerin bütçelerinden ayırdığı paylar, vergi teşvikleri ve olumsuz dışsallıkları olan faaliyetleri azaltıcı yardım ve teşviklerden oluşmaktadır. Uluslararası kurum ve organizasyonlar ise IMF gibi uluslararası finansal kurumlar, ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası ve bölgesel organizasyon ve kurumlardan oluşmaktadır[40].

3.4.1. Ulusal Kamu Kaynakları

Ulusal kamu kaynakları, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre farklılaşabilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin, küresel kamu mallarının finansmanına ilişkin yaptıkları harcamalar tam olarak bilinmemekle birlikte, türlerin çeşitliliğinin korunması, sera gazı salınımının azaltılması ve küresel kamu malı sunumu için gerekli olan ulusal ve yerel tamamlayıcı faaliyetlere kaynak sağlamaktadırlar. Gelişmekte olan ülkeler aynı zamanda, küresel kamu malı sunumuna ilişkin programlara doğrudan katkı sağlamaktadırlar[41]. Küresel kamu malının finansmanı daha çok ulusal kamu kaynaklarından sağlanmaktadır. Kaul ve Mendoza[42] ulusal ve uluslararası kamu kaynaklarının 1:200 oranında kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Gelişmiş ülkeler üç farklı mekanizmayı kullanarak küresel kamusal malların finansmanına katkıda bulunurlar. Bunlar; resmi kalkınma yardımları, borç takası ve borç azaltım işlemleri, ve ters sübvansiyonları kaldırmak ya da azaltmaktır.

Resmi kalkınma yardımları; gelişmekte olan ülkelerin kalkınma süreçlerine destek olmak ve acil problemlerine çözüm bulmak maksadıyla yapılan ayni veya nakdi yardımlar ile yatırımları kapsamaktadır[43]. Resmi kalkınma yardımının kaynakları, ülkenin genel vergi gelirlerinden, yerel vergi

---

[39] Deniz Turan, a.g.e., s.128
[40] Francisco Sagasti ve Keith Bezanson, a.g.e., s.48-49
[41] Albert Binger, a.g.e., s.21
[42] Inge Kaul ve Ronald U. Mendoza, "Advancing The Concept Of Public Goods", içinde Inge Kaul, Pedro Conceição, Katell Le Goulven ve Ronald U. Mendoza, (der.), Providing Global Public Goods: Managing Globalization, (New York: Oxford University Press 2003), s.329
[43] TİKA, "Kalkınma Yardımlarına İlişkin Tanımlar ve Örnekli Açıklamalar", TİKA– Raporlama ve Koordinasyon Birimi, Ankara, 2010, s.4

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

gelirlerinden ve bazen diğer tamamlayıcı kaynaklardan sağlanmaktadır. Resmî kalkınma yardımları, bağış, teknik yardım, araç alımına yönelik ihracat kredisi ve danışmanlık hizmeti şeklinde araçlardan oluşmaktadır.

Borç takası, küresel kamusal mal sunumu için ayrılan bütçe ödeneklerini, gelişmekte olan ülkelerin resmi ya da ticari kredi veren kuruluşlara olan borçlara dönüştüren yasal bir finansal araçtır. Bu faaliyet borç azatlımı işlemi ile birleştiğinde, küresel kamusal mal sunumu ile ilgili ulusal ve yerel faaliyetlere yapılan harcamalar başka alanlara yönlendirilebilmektedir[44].

Ters sübvansiyonlar, uzun dönemde çevresel ve ekonomik olarak farklı sonuçlar doğuran sübyansiyonlardır[45]. Tarım, fosil yakıtlar, nükleer enerji, su, balıkçılık, ormancılık gibi sektörlere yapılan sübvansiyonlar sonucu erozyon, sera gazı salınımı, nükleer kirlilik, su kirliliği, türlerin yok olması gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Bu tür sübvansiyonların azaltılması ve fiyat mekanizması getirilmesi suretiyle etkin kullanım sağlanabilmekte ve tasarruf edilen fonlar küresel kamu malı üretimine aktarılabilmektedir.

IMF' nin finansal istikrarı sağlamaya yönelik olarak ülkelere direttiği politikalar, çoğu zaman eleştiri konusu olmaktadır. IMF' ye yönelen eleştiriler siyasi görüşle bağıntılı olabilmekle beraber, ülkelerin sosyo-kültürel yapılarını göz ardı ederek, finansal kriz yaşayan ülkelere önerilen birbirine benzer neo-liberal heterodoks politikalar üzerinden gelmektedir. 2008 küresel krizi ardından Yunanistan'a önerilen reçete bunun en güncel örneğidir.

Sonuç

Son otuz yılın en popüler tartışma konularından olan küreselleşme hız kesmeden devam etmektedir. Her kavramda söz konusu olduğu gibi küreselleşmenin de olumlu ve olumsuz etkileri mevcuttur. Küresel ısınma, çevre kirliliği, ozon tabakasının incelmesi, canlı türlerinin azalması, salgın hastalıklarla mücadele, barışın korunması, finansal istikrarın korunması gibi konular, küreselleşmenin beraberinde getirdiği olgular olup, küresel kamu mallarının sunumu, günümüzde yaşanan küreselleşme sürecinin yönetilebilmesinde büyük bir önem arzetmektedir. Bu malların üretilmemesi ya da yetersiz üretilmesi, beraberinde büyük sorunlar getirebilecektir. Kamu malları doğasında bulunan özelliklerden dolayı, genellikle devletler tarafından sunulmaktadır. Küresel kamu malları, faydaları ülkeler, insanlar ve nesiller açısından evrensel olan mallardır ve yeterli miktarda sunumlarının devletler tarafından tek başlarına gerçekleştirilmesi imkansızdır.

---

[44] Deniz Turan, a.g.e., s.131

[45] Norman Myers ve Jennifer Kent, (2001); "Perverse Subsidies: Tax Dollars Undercutting Our Economies and Environments Alike", (Washington D.C: Island Press 2001), s.268

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Bu bakımdan üç aşamadan oluşan küresel kamu mallarının sunumunda uluslararası iş birliği olmazsa olmaz bir özellik kazanmaktadır. Bu malların sunumuna ilişkin ilk iki aşama olan siyasal karar alma ve üretimde, aşamaların her birine kendine has tekniklerle ve uluslararası iş birliği çerçevesinde nispeten daha sorunsuz şekilde çözümler bulunabilmektedir. Fakat küresel kamu mallarının finansmanı konusu, bu malların sunum sürecine ilişkin en ciddi sorunları içerisinde barındıran alandır. Geçmişten bugüne küresel kamu mallarının finansmanına ilişkin bir çok öneri getirilmiş, gerek bu malları sunan oluşumların kendi iç dinamiklerinden gerekse uluslararası bir fikir birliği sağlanamaması dolayısıyla bu öneriler hayata geçirilememiştir.

Bu noktada bizim önerimiz, küresel kamu mallarının sunumu hususunda, gerek ulus devletlerin gerekse küresel sermayenin etkisinden sıyrılmış, bağımsız, yaptırım gücüne haiz uluslararası koordinasyonu sağlayacak uluslarüstü yeni kurumların oluşturulması ve bu kurumların finansmanı için her bir devletin anayasal temele dayandırılacak belirli ve düzenli bir katkı yapmasıdır. Oluşturulacak olan bu kurumlar tüm dünyayı ilgilendiren konularda aciliyet sırasına göre alanında uzman kişiler ile birlikte ve eşgüdüm halinde çalışarak küresel sorunların çözümü için küresel kamu malı üretmelidir.

Kaynakça

Arslan, M. O. (2006). "Küresel Kamu Malı Olarak Sağlık ve Kuş Gribinin Türkiye Ekonomisine Etkileri", (T.C. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi).

Binger, A. (2003). "Global Public Goods And Potential Mechanisms For Financing Availability", Paper Prepared For The Fifth Session Of Committee For Development Policy Meeting.

Buchanan, J. M. (1965). "An Economic Theory of Clubs", *Economica*, New Series, Sayı: 32, No: 125, s. 1-14.

Hirshleifer, J. (1983) "From weakest-link to best-shot: The voluntary provision of public goods", *Public Choice*, Sayı: 41, (The Hauge: Martinus Nijhoff Publishers), s.371-386.

Karayılmazlar E. (2006). "Uluslararası Kurumsal Mallara İlişkin Kavramsal Sorunların Kamu Maliyesi Perspektifinden Tartışılması", *Vergi Dünyası Dergisi*, Yıl: 25 Sayı: 300, s.146-159.

Kaul, I., Grunberg, I & Stern, M. A. (1999). "Defining Global Public Goods", içinde Inge Kaul, Isabelle Grunberg ve Marc A. Stern, (der.) *Global Public Goods, International Cooperation in the 21st Century*, (New York: Oxford University Press).

Kaul, I. & Mendoza, R. U. (2003). "Advancing The Concept Of Public Goods", içinde Inge Kaul, Pedro Conceição, Katell Le Goulven ve Ronald U. Mendoza, (der.), *Providing Global Public Goods: Managing Globalization*, (New York: Oxford University Press).

Kanbur, R., Sandler, T. & Morrison, K. (1999). "The Future of Development Assistance: Common Pools and International Goods", *Policy Essay*, No: 25, (Overseas Development Council, Washington D.C.).

Kirmanoğlu, H., Yılmaz, B. E. & Susam, N. (2006). "Maliye Teorisi'nin Çıkmazı: Küresel Kamusal Mallar (Kalkınma Yardımları İçinde Küresel Kamusal Malların Finansmanı)", *Maliye Dergisi*, Sayı: 150, s. 25-52

Morrissey, O., Willem Te Velde, D. & Hewitt, A. (2002). "Defining International Public Goods: Conceptual Issues", içinde M. Ferroni and A. Mody, (der.) *International Public Goods: Incentives, Measurements, And Financing*, (Dordrecht: Kluwer Academic Publishers).

Myers, N. & Kent, J. (2001). "Perverse Subsidies: Tax Dollars Undercutting Our Economies and Environments Alike", (Washington D.C: Island Press 2001),

Ortaç, F. R. (2004). *Global Kamu Malları ve Finansmanı*, (Ankara: Gazi Kitabevi).

Sagasti F. & Bezanson, K. (2001). "Financing and Providing Global Public Goods: Expectations and Prospects", Sweden Ministry for Foreign Affairs, Institute of Development Studies, Stockholm.

Sandler, T. (1998). "Global and Regional Public Goods: A Prognosis for Collective Action", *Fiscal Studies*, Sayı: 19, s. 221–247.

Sandler, T. (1999). "Strategies, Efficiency And Institutions", içinde Inge Kaul, Isabelle Grunberg ve Marc A. Stern, (der.) *Global Public Goods, International Cooperation in the 21st Century*, (New York: Oxford University Press).

Sandler, T. (2001). "On Financing Global and International Public Goods", (School of International Relations, University of Southern California, Los Angeles CA.

Sandler, T. (2003). "Assessing the Optimal Provision of Public Goods: In Search of the Holy Grail", içinde Inge Kaul, Pedro Conceição, Katell Le Goulven and Ronald U. Mendoza, (der.) *Providing Global Public Goods: Managing Globalization*, (New York: Oxford University Press).

Susam, N. (2018). "Kamu Maliyesinde Sınır Ötesi Bir Kavram: Küresel Kamusal Mallar", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1-2, s. 277-303.

TİKA, (2010). "Kalkınma Yardımlarına İlişkin Tanımlar ve Örnekli Açıklamalar", TİKA–Raporlama ve Koordinasyon Birimi, Ankara.

Tobin, J. (1978). "A Proposal for International Monetary Reform", *The Eastern Economic Journal*, Sayı: 4, No: 3-4, s.153-159.

Turan, D. (2008). "Küresel Kamusal Mallar ve Finansmanı", (T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi).

World Bank Development Comittee, (2000). "Poverty Reduction and Global Public Goods", *Issues for the World Bank in Supporting Global Collective Action*, DC/2000-16.

Yalçın, A., Z. (2009). "Küresel Çevre Politikalarının Küresel Kamusal Mallar Perspektifinden Değerlendirilmesi", T.C. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 21, s.288-309.

http://www.imf.org/external/country/tur/rr/2011/overview.pdf Erişim 18/11/2012

http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/statistical-review/statistical_review_of_world_energy_2013.pdf Erişim 3/10/2013

http://www.burhanettinnogay.com/2012/05/dunya-gunluk-ortalama-doviz-piyasas.html Erişim 18/11/2012

http://www.unicankara.org.tr/today/1.html Erişim 18/11/2012

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Extended English Abstract

As a result of globalization, which is accelerated after collapse of Soviet Union, national borders today have lost their importance. With the outstanding improvement of the communication and transportation systems the national economies and countries entegrated with each other, the effects of the events can spread world-wide rapidly. For example financial crisis can influence negatively the rest of the world at the same time. Public goods have developed a global identity just as the most of the other things.

Public goods are defined as goods and services spreading externalities and "non-rival" and "non-excludable" in consumption. In other words, no one can be excluded from their benefits and their consumption by anyone does not decrease consumption by another. This natural feature of public goods brings a problem called free-rider. The free rider problem basically defines the situation that the people who don't pay for good or service can exploit its' benefits. This makes the pricing nearly impossible. In other words making profit from them is not possible for private investors. Because of that public goods are supplied by governments. In the other hand financing these goods and services is occurring as another problem. Governments generally use the tax revenues for making these investmenst but non-tax-payers can exploit benefits at the same time.

Based on that definitions about the public good, the global public goods can be defined as goods with benefits and/or costs that extend to all people worldwide. But if we remember the financing problems which country/government will be volunteer to supply global public goods while they are using their national resources and the rest of the world can profit by it for free. There is no global authority to force it. At this step the independent global organizations can be considered as a solution. For example United Nations aims to provide world peace or World Health Organization aims to provide good healthcare for people, International Monetary Fund aims to provide financial stability etc. As a matter of fact that they are all global public goods. But this organizations do not have their own revenues. The funds of their budgets are provided by member countries and all of the countries are not supporting equally and do not have the equal voting power at the organizations' decision making procedure. This situation makes it hard to provide the right global public goods at the right time or the sufficient amount of them.

Another solution proposal could be the international enterprises like pollution permits. For example The Kyoto Protocol. Atmosphere is owned by all people actually all living beings on the world. Kyoto Protocol forces the signatories to reduce the gas emission levels and bind them with the specified limits for fighting against climate changes. Fighting against climate change is a global public good because all of the world will suffer from its' consequences. But the problem is not all the countries release harmful gases to the atmosphere equally and they do not have same emission limits. There is two fatal problems emerge in executing the protocol the first one is some of the countries resist to sign the treatment and the second one is the emission limits can be traded amongst the countries. Most of the emission is made by developed countries that means non-developed countries can trade their quotas which they are not using. That can cause to failure of the reducing pollution.

International taxation could be another solution proposal. For example Tobin Tax is a tax on all spot conversions of one currency into another. The tax is intended to put a penalty on short-term financial round-trip excursions into another currency to reduce the negative effects of speculative capital flows. And the revenue gained from tax can be used on financing the providing of global public goods. The success of tax depends on imposing this tax with same rates at all countries at the same time. If we consider the differences of the economic structures and aims of countries and the dependence of the developing countries to "hot money", it's clear that using this tax worldwide will be impossible. Because there is no global authority to force it.

Yusufoğlu, A., & Özpençe, Ö. (2015). Küresel kamusal mallarin sunum ve finansmanında ortaya çikan sorunlara bir çözüm önerisi. *International Journal of Human Sciences*, *12*(1), 15-35. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3073

Future is coming with possible glamourus opportunities and deadly dangers, in future humankind will need the global public good supply more than ever and there are problems that we can not even solved yet. Specially financing is the most important problem of providing the global public goods. Because of lack of the global authority it's possible to solve this problem theorically but it's hard to execute it. A supranational organization to provide global public goods is need to be shaped with international cooperation. The organization has to be managed by professionals and has to have its' own revenue provided from every country on the world. Governments should pay this not equal but fair fees regularly. Every single country should have the same voting power in decision making mechanism.